

Asia: VN/14657/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esityksen tavoitteena on tukea maahanmuuttajaäitien työllistymistä ja kotoutumista, sekä edistää pienten lasten suomen tai ruotsin kielen kehitystä. Pidämme tavoitteita tärkeänä, mutta esitämme huolestamme esityksen mahdollisista negatiivisista vaikutuksista perheiden tasa-arvoiseen yhteiskunnalliseen kohteluun. Maahanmuuttajaäitien työllistymisen edistäminen, kotivanhemmuus, kotoutuminen ja kielten oppiminen ovat seikkoja, joihin vaikuttavat monet asiat. Esitetyt rajoitukset kotihoidontuen saamiseen ovat yhdenvertaisuuden näkökulmasta huomattavia suhteessa tuen kustannuksiin, eivätkä huomioi kotivanhempien merkittävää työtä perheen kotoutumisen ja hyvinvoinnin hyväksi.

1. Hallitus esittää perustavanlaatuista muutosta suomalaisen perhepolitiikan periaatteisiin. Kotihoidontuki on universaali ja pohjoismaisen hyvinvointimallin mukainen perhe-etuus. Universaali-periaatteen mukaan kaikilla Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvilla on yhtäläinen ja ehdoton oikeus julkisin varoin rahoitettuihin sosiaalietuksiin riippumatta taustastaan tai sosiaalisesta asemastaan. Oikeus sosiaalietuksiin maassa-asumisajan perusteella asettaisi Suomessa elävät perheet eriarvoiseen asemaan ja lisäisi yhteiskunnallista eriarvoistumista. Ottaen huomioon, että HE:n mukaan KELA:n tietojen perusteella kotihoidon tukea saa noin 2800 (EU:n tai Euroopan talousalueen ja Sveitsin ulkopuolelta maahan muuttanutta) perhettä, emme pidä esityksessä esitettyjä rajoituksia kotihoidon tuen saamiseen suhteutettuna ideologiseen muutokseen, jonka esitetty lakimuutos mahdollistaisi.
2. Hallituksen esityksessä ei ole tarpeeksi huomioitu mahdollisesta lakimuutoksesta koituvia uusia kustannuksia kuntien päiväkoteihin tai kunnan työllisyyspalveluihin. Lasten siirtyessä julkiseen

varhaiskasvatukseen ja äitien siirtyessä työttömiksi työnhakijoiksi, kustannukset julkisten palveluiden käytöstä tulevat todennäköisesti nousemaan.

3. Hallituksen esityksen tavoite on nostaa maahanmuuttajanaisten työllisyysasetta, mutta esitys ei huomioi rakenteellisia esteitä heidän työllistymiseensä. Maahanmuuttajaäidit kohtaavat usein työllistymispolullaan Suomessa esteitä, jotka liittyvät ulkomailta suoritettujen tutkintojen tunnustamiseen, sopivan tasoisten suomen ja ruotsin kielen kurssien saatavuuteen, rekrytointisyrjintään ja syrjintään työpaikalla. Rakenteellisten esteiden purkaminen edistäisi maahanmuuttajien, myös maahanmuuttajaäitien työllistymistä kotihoidontuen heikentämistä paremmin.

Esityksessä ei arvioida riittävästi Suomen tämänhetkistä työmarkkinatilannetta ja sitä, onko työmarkkinoilla ylipäättään valmiuksia työllistää kotihoidon piiristä ulos rajattuja vanhempia. Myös alueelliset erot ja alat, joilla työvoimapulaa ja työttömyyttä tällä hetkellä esiintyy, tulisi huomioida esityksessä. Vaikutusarviot perustuvat pääosin tutkimuksiin/suosituksiin, joissa on ennen 2020-lukua kerätty aineisto ja taloudelliset olosuhteet poikkeavat nykyhetkestä merkittävästi. Ilman ajantasaisen työmarkkinatilanteen huomiointia uudistuksen työllisyysvaikutuksia ei voida pitää luotettavasti perusteltuina. Toisaalta työvoimatutkimuksen vuositietojen mukaan ulkomailta syntyneiden naisten työllisyysaste on kuitenkin jo usean vuoden ajan ollut nousussa, joten tämä olisi hyvä huomioida myös esityksessä.

4. Kotihoidon tuen rajoittamisella on todennäköisesti merkittävä vaikutus maahanmuuttajaperheiden tulotasoon ja sitä kautta lasten hyvinvointiin. Maahanmuuttajaäidit joutuvat todennäköisesti hakemaan työttömyysetuusia tai/ja toimeentulotukea, jos kotihoidon tuki rajataan. Näin kotihoidontuen kustannukset muuttuisivat toisenlaisiksi tukimuodoiksi. Esityksessä todetaan, että kotihoidon tuen rajoittaminen voi lisätä tilanteita, joissa toinen vanhempi (käytännössä varmasti useimmiten äiti) jää kotiin ilman taloudellista tukea, jolloin taloudellinen riippuvuus toisesta vanhemmasta kasvaa. Esityksen omankin arvion mukaan tässä riskinä on naisten taloudellisen itsenäisyyden ja siten sukupuolten tasa-arvon heikentyminen. Tässä on selvä ristiriita, kun tuen rajaaminen voikin siis lisätä juuri niitä tasa-arvoriskejä, joita lakimuutoksella pyritään vähentämään. Maahanmuuttajien keskuudessa on myös useita yksinhuoltajaäitejä, joille kotihoidon tuen rajaaminen todennäköisesti tarkoittaisi hyvin merkittävää tulotason laskua.

5. Hallituksen esitys sisältää huolenilmauksen maahanmuuttajaperheiden lasten kielen kehityksestä. Oman kotikielen opettaminen on monelle maahanmuuttajaäidille tärkeä osa kasvatusta, eikä vahva kotikielen hallinta ole pois suomen kielen opettelusta. Lasten varhaisen päivähoiton aloittamisen sijaan tulisi parantaa äitien ohjaamista palvelujen piiriin, mikä auttaisi tarvittaessa myös rakentamaan luottamusta päivähoitoa kohtaan. Avoimet päiväkodit ja perhetalot ovat oiva tapa edistää äitien ja lasten kielitaitoa ottamatta pois äitien oikeutta kotihoidon tukeen.

6. Muuttamalla kodinhoidontuen edellytyksiä hallituksen esitys antaa ymmärtää, ettei maahanmuuttajien pienten lasten hoitaminen kotona ole suositeltavaa, vaan lapset tulisi antaa julkisen varhaiskasvatuksen huollettaviksi. Esitys jättää kokonaan huomiotta sen arvokkaan työn, mitä myös maahanmuuttajat tekevät hoitaessaan pieniä lapsia kotona. Kaikki vanhemmat eivät halua lapsiaan suuriin päiväkotiryhmiin vieraiden aikuisten huollettaviksi, vaan pitävät oman, pienen lapsen hoitamista erittäin tärkeänä työnä. Tämä koskee myös ns. valtaväestöä. Joidenkin maahanmuuttajaryhmien keskuudessa on sosio-kulttuurisia tekijöitä, joiden mukaan pienestä lapsesta huolehtiminen kotona on maailman tärkein työ. Hankaloittamalla maahanmuuttajavanhempien mahdollisuuksia tehdä tätä arvokasta työtä voi vaikuttaa heidän mielenterveyteensä ja kotoutumisen mahdollisuuksiinsa. Maahanmuuttajien työllistymisen

mahdollisuuksien ollessa heikot, merkityksettömyyden tunne kasvaa, mikäli yhteiskunnan viesti on, että Suomeen muuttaneiden vanhempien arvo on vähäisempi kuin vanhempien, jotka ovat Suomen kansalaisia. Vaikka Suomessa ei juurikaan ole tutkimuksia kotihoidon tuen vaikutuksista äitien ja perheiden hyvinvointiin, on todettu, että äidit mieluummin omaksuvat lapsia hoitavan roolinkuin työttömän työnhakijan roolia.

7. Kotoutumislain uudistuksen myötä kotivanhemmille tarjotaan vuoden 2025 alusta aikaisempaa enemmän kotoutumista tukevia palveluja, kuten palvelun tarpeen arviointia, kotoutumissuunnitelman tekoa, yhteiskuntaorientaatiota ja lastenhoitoapua suomen tai ruotsin kielen opetukseen osallistumiseksi. Näiden tukitoimien vaikutuksista ei vielä ole tarkkaa tietoa, mutta oletettavaa on, että ne edistävät kotoutumista ja parantavat työllistymistä, joten kotihoidontuen ehtojen tiukentaminen ei ole tarpeellista. Tuen rajoittamisen sijaan tulisi kehittää joustavia vaihtoehtoja tukea äitien työllistymistä ja opiskelua (kieltenopiskelua, tutkintoon johtavaa/täydentävää opiskelua) sekä mahdollisuutta yhdistää kotiäitiyttä ja osa-aika työtä.

Kmak Magdalena

Åbo Akademi - Lausunto Mobile Futures - tutkimushanken puolesta